

15 velebiten

velebiten 15

glasilo PDS "Velebit"

broj 15

proljeće/spring '94

Adresa uredništva: Radićeva 23, 41000 Zagreb, Croatia, tel. (385 41) 426 245
Glavni urednik: Ana Sutlović
Urednici: Ana Čop, Darko Bakšić
Abstracts: Vida Ungar, Zoran Stipetić - Patak
Priprema na računalu: Neven Kalac, Zoran Stipetić - Patak
Početni tiraž: 80 primjeraka

sadržaj

LETJELICA IZ RUKSAKA	1
ALPINISTIČKO SKIJAŠKA EKSPEDICIJA ALASKA '94.....	5
1. DNEVNIK POHODA	5
2. ČLANOVI POHODA	8
3. ORGANIZACIJA.....	8
4. PRIPREME	9
5. SPONZORI.....	9
TOČKICE DNEVNIKA DENALI*	10
NATJECANJE U TURNOM SKIJANJU.....	14
VELEBITSKA PRIČA.....	17
PRVENSTVENI SMJER U LEDU LUKINE JAME	21
HEROINI SNAŽAN JESAMI HEROINI SRETAN JESAMI	24
SAMOGRAD	31
DAMIROV ROĐENDAN	33
SPELEOLOŠKA EKSPEDICIJA LUKINA JAMA 1994.....	36

Naslovna stranica:.....Skok s Japetića (foto: Danko Petrin)
Posljednja stranica:.....Bivak na 3800 m, Denali - Alaska (foto: Dado Mesarić)

LETJELICA IZ RUKSAKA

Danko Petrin

Letjeti - ideja je kojom su se ljudi oduvijek bavili. Već davno neki čudni tipovi, sanjari i zanesenjaci, pokušavali su svojim napravama oponašati ptice. Njihova iskustva sakupljana godinama omogućila su razvoj svih vrsta današnjih letjelica - vojnih, komercijalnih, istraživačkih i onih tipa "sam svoj letač". U ovu zadnju grupu spada i padobran za jedrenje, sigurno najjednostavnija i najpraktičnija naprava, kojom nova generacija ovih čudnih tipova ispunjava želju za letenjem. Sve što treba je znanje, padobran za jedrenje i dobro brdo. Potrebno znanje već su davno sakupili naši prethodnici, pa ga treba samo naučiti i primjeniti. Padobran za jedrenje svakom je pristupačan, brda ima dovoljno i ako nismo obožavatelji "čvrstog tla pod nogama" nema razloga da ne pokušamo.

foto: D.Petrin

foto: D.Petrin

Ali oprez, stvar je ozbiljna! Jer ako jednom poletiš ostati ćeš začaran. Ako se jednom u termici dignesh do bijelog termičkog oblaka i duboko ispod sebe ostaviš mjesto starta, svakog ćeš lijepog dana, barem u mislima, biti negdje visoko između zemlje i blještavih oblaka. Kada god se nađeš u prirodi osluškivati ćeš vjetar, odakle puše, koliko je jak. Naučiti ćeš govor oblaka i kada vidiš jastreba pažljivo ćeš pogledom pratiti kako jedri na vjetru ili pronalazi termiku. Prirodu ćeš gledati drugim očima i zapažati stvari koje do sada nisi.

Kako izgleda let s padobranom?

Svoju letjelicu tešku nekoliko kilograma na mjesto starta donesemo u ruksaku. Rasprostremo je po tlu, prikopčamo na pojas i za par minuta sve je spremno za start. Kada ocjenimo da je pravi trenutak povučemo kupolu. Slijedi nekoliko sekundi formiranja i dizanja kupole, a kada dođe iznad nas osjetimo kako nas kupola želi podići. Dva-tri koraka i tada dolazi onaj kratki trenutak koji je i nakon bezbroj startova uvijek jednako uzbudljiv - trenutak odvajanja od zemlje. Padobran nas povuče prema gore, tlo

nestane pod nogama, padina se sve više udaljava i uskoro tiho klizimo visoko iznad zemlje. Nije to nikakva vožnja u skućenom prostoru aviona gdje čovjek isteže vrat da bi kroz mali prozorčić vidio komadić neba i zemlje. Tko je "sam svoj letač" taj zaista ima dovoljno prostora oko sebe. U tišini padobran klizi kroz zrak, osjeća se samo vjetar na licu i čuje tiho zujanje špagica. Pilot, udobno smješten u svom pojasu, vodi padobran kamo želi, a kupola naginjući se u zavojima, poslušno slijedi njegove komande. Pred kraj leta, smanjujući visinu, približava se livadi na koju se želi spustiti. Nisko iznad zemlje pilot zakoči padobran, kupola ga uspori i dodirujući nogama tlo, on napravi korak-dva ako je potrebno. Kupola se opusti, padne na zemlju i to je kraj leta. Letač će padobran složiti u ruksak i za nekoliko minuta ostaviti za sobom praznu livadu, netaknutu kao da se na nju nikada nije ni spustila nekakva letjelica.

Što sve može padobran za jedrenje?

Današnji padobrani prave su male jedrilice. Njihove karakteristike omogućuju gotovo sve što mogu zmajevi i jedrilice, no budimo iskreni, ipak u manjim razmjerima. Propadanje nešto malo veće od 1 m/s, omogućava brzo i visoko dizanje u usponim zračnim strujama. Finesa iznad 6:1 omogućava dosezanje slijedećeg termičkog stupa, tako da su mogući veliki preleti (rekord je preko 180 km). Zadržavanje u zraku mjeri se u satima. I sve to pomoću letjelice teške nekoliko kilograma koju u ruksaku možemo donijeti kamo god želimo.

Kakve su mogućnosti u Hrvatskoj?

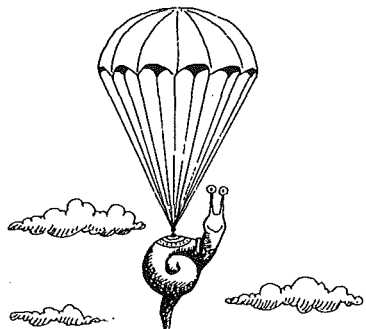
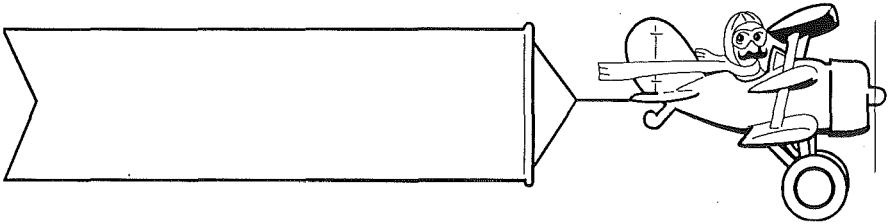
Unatoč velikoj popularnosti u svijetu padobransko jedrenje nije se još uspjelo u većem omjeru probiti u Hrvatskoj. Nekoliko entuzijasta koji se bave tim sportom sigurno nije moglo istražiti sve mogućnosti koje pružaju naša brda. Hrvatska obiluje srednje visokim brdima povoljnim za jedrenje s padobranom. U bližoj okolici Zagreba možemo letjeti u Samoborskom gorju gdje postoje tereni od malih livada za vježbu do Oštrca i Japetića koji nam pružaju mogućnosti za ozbiljne letove (do 600 m visinske razlike). Nešto dalje od Zagreba može se letjeti na Kalniku i Ravnoj Gori. Gorski Kotar je područje u kojem su sva vremenska događanja vrlo izrazita. Iskusnijim letačima stjenoviti Klek omogućava jedrenje u dobrim termikama i jačem vjetru. U Istri postoji dosta povoljnih brda, a o Učki je dovoljno reći samo jednu riječ - idealno. Brda dakle ima dovoljno, a ni Slovenija nam nije daleko.

Kako se početi baviti padobranskim jedrenjem?

U uvodu smo rekli da nam treba samo znanje, padobran i brdo. Nije slučajno na prvom mjestu znanje. Svako letenje je opasno i nikako ne smijemo potcijeniti naizgled jednostavno padobransko jedrenje. A koliko je opasno ovisi gotovo isključivo o nama samima, to znači o našem znanju. Dakle, znanje je temelj sigurnosti, a osim toga bez znanja nećemo nikada moći potpuno iskoristiti mogućnosti svoje letjelice. Sva potrebna znanja ljudi su već davno skupili i mi ih trebamo samo naučiti po mogućnosti tako da nam ih netko prenese. Metoda pokušaja i pogrešaka na vlastitoj koži težak je, riskantan i pogrešan put. U PDS Velebit postoji pododsjek padobranskog jedrenja, a na HPS-u

Komisija za padobransko jedrenje koja će uskoro organizirati školu. Zainteresirani se mogu za informacije obratiti u navedenim organizacijama ili autoru članka.

ABSTRACT. Paragliding is still a relatively unknown sport in Croatia. The author, one of the paragliding pioneers in our country, warns of magical attraction of the paraglide, describes preparations, take-off, flight and grounding. Technical possibilities of the paraglide are followed by a list of good paragliding sites in Croatia. Finally, attracted readers are invited to contact the author at the paragliding section in PDS Velebit or to come to school soon to be organized by the paragliding commission which is being founded at HPS (Croatian Mountaineering Association).

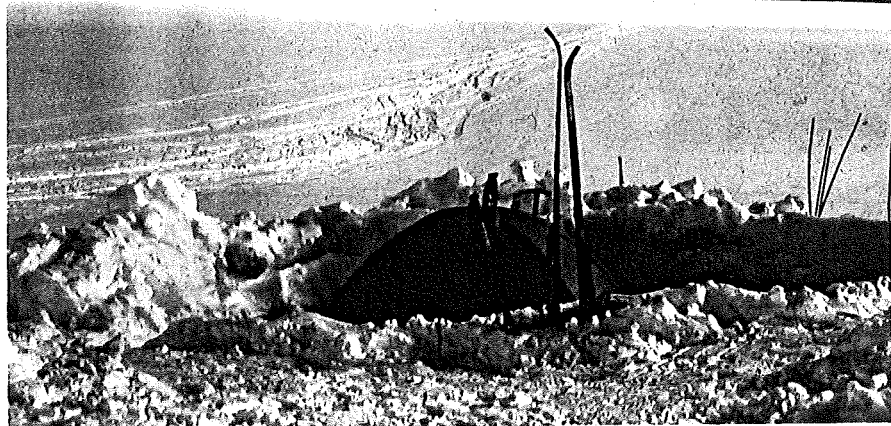

ALPINISTIČKO SKIJAŠKA EKSPEDICIJA ALASKA '94

PRELIMINARNI IZVJEŠTAJ

Dado Mesarić

Cilj ekspedicije bio je uspon na najviši vrh Sjeverne Amerike - Mount McKinley (6194m) i skijaški spust s vrha. Pohod je realiziran u razdoblju od 04.06. do 30.06.1994. Nakon 17 dana pristupanja, uspinjanja i čekanja na poboljšanje vremena, članovi pohoda dosegli su visinu od oko 5800 m. Zbog jakog vjetrova bili su se prisiljeni spustiti u dolinu.

foto: M. Lay

1. DNEVNIK POHODA

- 04.06.1994. Odlazak autobusom u 20:00 sati za München
- 05.06. Dolazak u München oko 6:00 sati. Transfer na aerodrom. Let za New York, Salt Lake City i Anchorage.
- 06.06. Dolazak u Anchorage oko 01:00 sati. Transfer u Youth Hostel. Anchorage: nabava hrane i druge potrebne opreme za pohod.

ALPINISTIČKO SKIJAŠKA EKSPEDICIJA ALASKA '94

- 07.06. Odlazak vlakom u 08:00 sati za Talkeetnu - mjesto odakle se kreće za Mount McKinley. Dolazak u Talkeetnu oko 12:00 sati. Registracija uspona na Mount McKinley u stanici Rangera. Dogovor s avio-prijevoznikom oko leta u Nacionalni Park Denali - u Base Camp. Noćenje u brvnari avio-prijevoznika.
- 08.06. Let Talkeetna - Denali Nacionalni park u 10:00. Avion se spušta na ledenjak South East Kahiltna Fork Glacier za oko 45 minuta leta. Prijavljanje voditelju Base Campa. Pripreme za uspon; punjenje saonica sa opremom. Polazak prema Mount McKinley-u oko 13:00 sati. Napredovanje ledenjakom je na skijama opremljenim krznima - za kretanje uzbrdo. Postavljanje prvog logora na ledenjaku Kahiltna na visini od oko 2580 m, ispod Kahiltna Peaks.
- 09.06. Nastavljanje pristupnog marša oko 12:00 sati. Drugi logor na ledenjaku Kahiltna postavljen je na visini od oko 2950 m, ispod Kahiltna Pass.
- 10.06. Nastavljanje pristupnog marša oko 10:00 sati. Treći logor na ledenjaku Kahiltna postavljen je na visini od oko 3350 m. Odavde nastavljamo s transportom opreme na veću visinu. Depo s opremom napravimo na visini od oko 3820 m. Povratak u logor na visini od 3350 m. U povratku član pohoda Damir Lacković testira Elanove skije u spustu i one se izvrsno ponašaju. Sve do ovdje je vrijeme bilo izvanredno. Navečer pada snijeg.
- 11.06. Nastavljanje pristupnog marša oko 12:30 sati. Četvrti logor postavljen je na visini ranije postavljenog depoa - na 3820 m. Nastavljamo dalje sa transportom opreme koju ostavljamo na visini od oko 4100 m, na mjestu koje nazivaju Windy Corner. Povratak u logor. Vrijeme je savršeno.
- 12.06. Dolazak na visinu od 4200 m, tzv. Logor na 14000 (stopa). Cijeli dan je vrijeme bilo sunčano. Noću pada snijeg.
- 13.06. Vraćamo se po preostalu opremu na Windy Corneru.
- 14.06. Vrijeme je još dobro. Oko podne krećemo sa opremom i hranom na greben na 4800 m. Za tri i pol sata smo se popeli i na početku West Buttress - Zapadnog grebena - ostavili opremu. Povratak na logor na 4200 m. Na visinskom logoru na kojem se nalazimo (4200 m ili 14000 stopa) postavljena je i postaja rangera - planinskih spasavalaca. Postaja svakodnevno radio vezom dobiva vremensku prognozu, a ta je za slijedećih nekoliko dana bila loša.
- 15.06. Učvršćivanje šatora i pojačavanje zidova od snijega oko šatora - pripreme za najavljeni oluju.

ALPINISTIČKO SKIJAŠKA EKSPEDICIJA ALASKA '94

- 16.06. do 21.06. Snježna oluja, snijeg u velikim količinama. Nemogućnost svakog napredovanja ili uzmaka u dolinu. Ostali bez hrane (sa depoiima 600 m iznad i 600 m ispod nas). Neuobičajeno duga oluja i loše vrijeme. U kratkotrajnom zatišju oluje jedno prijevodne testirane su ELAN skije spustom sa visine od oko 4500 m (dva puta).
- 22.06. Konačno lijepo vrijeme. Zbog opasnosti od lavina prvi alpinisti su krenuli iz logora tek poslije podne. Damir Lacković i Vladimir Mesarić također. Treći član pohoda, Miro Lay, odlučio je krenuti prema dolini kako bi sigurno uhvatio avion koji će ga prevesti u Talkeetnu i kako bi sigurno stigao na avion za Evropu.
Lacković i Mesarić su oko 22:00 sata stigli na greben, na 4800 m visine. Postavljanje šatora i učvršćivanje zidova oko šatora.
- 23.06. Ustajanje oko 04:00 sata. Pripreme za uspon. Nastavak uspona oko 06.00 sati. Za oko 2 sata stižemo na plato na visini od 5200 m. Mesarić ovdje ostavlja skije kako bi lakše napredovao. Nastavljamo dalje strmom padinom desno od sedla Denali Pass. Lacković zbog težine ruksaka i skija polako zaostaje. Mesarić, u uvjerenju da će ga prijatelj stići, polako napreduje. Vjetar je sve jači. Na planini iznad nas nema nikoga. Mesarić stiže na greben i do uobičajenog smjera uspona na vrh. Lacković se u međuvremenu odlučio na povratak do High Campa. Na skijama se spustio sa oko 5600 m. Na grebenu je vjetar bio još jači i Mesarić se također odlučio na povratak. Za istu noć je najavljena nova oluja i oba člana pohoda su se odlučili spustiti u dolinu. Više nije bilo vremena za čekanje novog poboljšanja vremenskih uvjeta. Oko 20:00 sati stižemo do logora na visini 4200 m. Započinje nova oluja.
- 24.06. Pada gusti snijeg. Nemožemo se nikuda maknuti. Tijekom dana se ipak razvedri. Oko 15:00 sati krećemo u dolinu. Na visini od 3600 m ulazimo u oblak. Pada snijeg i magla je. Sljedećih deset sati napredujemo na skijama i vučemo saonice sa opremom kroz maglu i snijeg. Obzirom da smo na arktiku, ljeti postoji vidljivost i tijekom noći. Oko 03:00 sata stignemo do uzletišta.
- 25.06. Zbog magle su prvi avioni sletjeli na ledenjak tek oko 18:00 sati. Kako ispred nas čeka na mjesto u avionu još oko dvadesetak ljudi, na red nismo mogli stići taj dan.
- 26.06. Noću gusta magla. Cijeli dan čekanje na jasnije nebo i let. Konačno povratak u Talkeetnu oko 19:00 sati. Odmah produžujemo dalje automobilom za Anchorage. Dolazak u Anchorage oko 23:00. Iznajmljujemo automobil i odlazimo prema Kenai poluotoku. Na raspolaganju imamo 24 sata vremena da vidimo nešto i od zelene Aljaske.

- 27.06. Izlet na Kenai poluotok i povratak u Anchorage. Susret sa trećim članom pohoda Mirom Layem.
- 28.06. Let Anchorage - Seattle - Atlanta - München.
- 29.06. Dolazak u München i odlazak večernjim autobusom za Zagreb.
- 30.06. Dolazak u Zagreb u ranim jutarnjim satima.

2. ČLANOVI POHODA

Ekspedicija je trebala imati 6 članova. Tri člana pohoda su neposredno prije odlaska odustali radi posla ili obiteljskih razloga. To su bili: Đuro Sekelj, Krešo Kučinić i Boško Mrden. U ekspediciji su sudjelovali Damir Lacković, Miro Lay i Vladimir Mesarić. iskusni alpinisti, planinari i gorski spasavatelji koji su već sudjelovali na sličnim pohodima.

3. ORGANIZACIJA

Organizator pohoda je Alpinistički klub "Željezničar" iz Zagreba u suradnji s tvrtkom VMD koja se specijalizirala za organizaciju pohoda u svjetska velegorja. Ekspediciju vodi Vladimir Mesarić, instruktor alpinizma i instruktor Gorske službe

Na 3800 m

foto: D. Lacković

spašavanja.

4. PRIPREME

Pripreme za pohod sastojale su se u usponima i skijaškim spustovima vikendom s Alpskih vrhova u Sloveniji, Austriji i Italiji. Osim toga, tijekom tjedna trenirali smo trčeći na vrh Medvednice.

5. SPONZORI

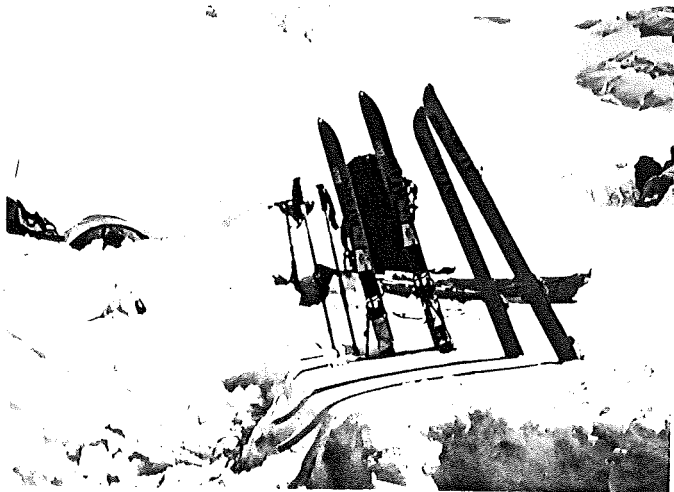
Glavni sponzor pohoda bila je tvrtka
GORENJE ZAGREB.

Ostali sponzori koji su znatno doprinjeli realizaciji pohoda bili su:

MEA iz Varaždina

CIBALAE BANKA iz Vinkovaca

ABSTRACT. This is the official diary of the expedition Alaska '94 by its leader, the notable alpinist and himalayan climber. Bad weather prevented the three man team from reaching the summit of Mount McKinley, but Damir Lacković managed the ski descent from 5600 m, testing the new ELAN skis. The author reached the height of 5800 m but extremely strong wind made him retreat. The third member returned few days earlier to be sure of catching the plane to Europe.

foto: D. Lacković

TOČKICE DNEVNIKA DENALI*

Damir Lacković

...Kiseli osmjeh vozača autobusa i nezaobilazna uvertira: "- Ne možemo primiti toliku prtljagu! Samo dva komada po osobi! -Pa upravo toliko i imamo!" To što naš komad zauzima volumen 3 ili 4 uobičajene prtljage, puki slučaj. Izgleda da kvarimo 100 postotni prosjek gasterbajterskog punila veze Zagreb -Munchen.

Vrti se jeftini video film. Nekako bijedno. A putujemo na Alasku. Misli lutaju prijateljima, koje ostavljam na zagrebačkoj kiši, na izletu, u Velebitu. Sebično? Možda.

... Letimo! Zapravo samo sjedimo. Ona leti noseći nas. Noseća ptica. Pičimo! Preko bare!

Definitivno neispavan. Žudim za razvlačnim sjedalima putničkog vlaka, prepletenim nogama prijatelja, oslonom nečijeg ramena... Visina 7900m, T=- 41, v= 947 km/h. Preliječemo Groendland. Trome rijeke ledenjaka, snježni špicevi...

..."-Kako će izgledati uspon na vrh?" Upitao me neki novinar. Odgovorio sam šablonski, takvo je uostalom bilo i pitanje. Muljao sam. Pričao mu više ono što bi on htio čuti nego

Na 4000 m

foto: D.Mesarić

što ja stvarno mislim o tome. Koliko često zapravo skrivam vlastite misli i govorim ono što drugi očekuju čuti? Uobičajeni odgovori na uobičajena pitanja u uobičajenim situacijama.

Dodir s ledenim arktičkim vjetrom? Kakav će biti otisak stopala u snijegu, hoće li trag skija biti u skladu s osjećajima? Da li će nas planina prihvatiti ili otpuhati ljutim vjetrom, sakriti put olujnim oblacima, skinuti nas sa sebe lakim spontanom pokretom kao što ponekad i sam tjeram dosadne ljetne mušice ili otresam prašinu s hlača...eto, to me zanima.

...Alaska railroad. Cilj Talkeetna. Nešto kao bogu iza nogu. Ispisujem razglednice. Svaka za neku posebnu dušu, jedna za Velebit, to čudno biće.

...Talkeetna. Susrećemo prvog penjača. Belgijanac. Upravo su se vratili s uspona. Da li? Čini mi se da je još uvijek gore, da još penje beskrajnim padinama Denalia, hvatajući dah. "-Vrlo težak uspon, težak i divan..." -priča. Crnoljubičast srednjak desne ruke kao da hoće pokvariti oduševljenje uspona, ne uspijeva. "- Ah, prst, dogodilo se i mnogim drugima. Divan uspon." Sliježe ramenima.... Kakvi su to neobični ljudi što se smucaju ovim ledenim brdima, često koračajući na rubu života, korak izvan normalnosti.

Spavamo u snijegu, sa susjedima s Havaja, Japana, Poljske, Meksika..., svi osobitih životnih sudbina, i sličnih potreba za doživljajem planina.

... Odnijeli hranu na 4050m, tzv. Windy corner. Prvi ugled Denalia. Vraćam se skijajući prema logoru. Užitek. Mjestimično ledena kora. Zviznuo. Oblaci. Tišina. Briljanca sunca u zalasku.

... Penjemo do 4800m. Nosimo dio opreme i hrane, te se vraćamo u logor na 4200m. Aklimatizacijska tura. Ispod fiksnog užeta (oko 4600m) stavljam skije. Nakon nekoliko zavoja stajem hvatajući dah. U logoru loše vijesti. Bolje rečeno loša prognoza. Najavljuju obilan snjeg i vjetar...

...Nemamo sreće s vremenom? Ne slažem se. Ove planine nisu samo sunčani dani, lijepa prtina do vrha, nego i snježne mećave, i one su jedan dio lica kojeg toliko volim. Strpljenje, poštovanje, tolerancija, planina kao pravi prijatelj sa svim dobrim i lošim čudima. Gosti smo filma Denali, i ne možemo ga mijenjati već se možemo samo prilagoditi. Takva su pravila igre. Puše...

...Razvedrilo se. Prognoza dobra do večeri, a onda ponovo oluja. Penjem se s još trojicom amera do oko 4500m. Skidamo cucke i uranjamo nizbrdo u duboki još "vrući" pršić. Dvojica telemarkaju, ja se spašavam alpski, a četvrti (pomalo lud) juri *directissimu* ležeći u pulku (plastične sanjke). Ribice! Na pola padine iznenadni snježni oblak, pulk u zraku, ribica u snijegu. Smijeh. Veseljelo raspoloženje. Gušt ovakvog skijanja vrijedi ponoviti. Stavljamo ponovo cucke i vraćamo se snježnoj strmini. Bijela ribica odlazi u logor.

...Toplina se polako uvlači u nožne prste stisnute uz čuturu toplog čaja. Predhodnih nekoliko sati otrpavao sam šator i kopao rupu za nuždu, WC špilju. Odlična zanimacija u beskrajno dugačkom nevremenu. Uspon na vrh postaje sve neizvjesniji, a u pitanju je i

...mogućnost silaza s planine, avion. U logoru napeta atmosfera, nestaju zalihe hrane, ne nazire se kraj oluje. Gdje su sada moji špiljari? Negdje na istraživanju? Mljackaju čizmama ljepljivo blato. Ili sjede u krugu osluškujući tople note logorske vatre, pjevaju neku velebitašku, i dodaju iz ruke u ruku reš pečenu kobasicu, kolač, vino...

...Nošena vjetrom, uzdiže se, pada, sljepljuje se s drugima, odljepljuje, vrtoglavo okreće, istežući elegantne kristalne krakove jedri u laganim vrtlozima bezbrižno prema zemlji. Hoće li njena ljepota biti dostojno dočekana ili će biti samo jedna od tisuća što upravo pršte po šatoru, uvlače se ispod tende, u cipele, rukavice, bodu oči? Da li ćemo ju prihvatiti nasmiješnog ili namrgodenog obraza? Sretno, pahuljo, mi te volimo!

...Pljušti. Isto se očekuje i sutra. Stabilno nevrijeme. U očekivanju Godota.

...Sunce, vedro! Noćas i sutra očekuje se vedro i vjetrovito vrijeme a onda ponovo oluja. Miro silazi s planine zbog sigurnosti stizanja na avion. Dado i ja penjemo s opremom za bivak na 4800m. Utvrđujemo šator zidovima snježnih kocki, u 2 sata u noći liježemo umorni ali sretni jer ujutro idemo dalje. Opterećeni najavljenim novim nevremenom nakon čitavih 2 sata "spavanja" ustajemo i nastavljamo prema vrhu. Uski greben, hladno, slikam. Na drugom fiksnom užetu Dadi ispada pola skijaškog štapa. Nakon silaska po otpali dio štapa te nekoliko psovki na račun modela Lhotse, nastavljamo dalje. Stalno mi je hladno za nožne prste, malo više na lijevoj. U dolini beskrajno more oblaka. 5200m, vrh kao na dlanu, još "svega" 1000m visine. Mijenjam film. Dado ostavlja skije. Odlučujemo se za kraticu strmom padinom direktno prema vrhu, trebalo bi biti brže. Napuhana tvrda strmina. Zbog jakog vjetra stavljamo masku za lice. Prste lijeve noge ne mogu nikako zagrijati. Navire mi povremeno slika belgijskog penjača s crnim smrznutim prstom i riječima "hard climb". Vjetar je sve jači. Zaostajem oblačeći se. Malo iznad Denali prevoja, na visini od oko 5600 m odlučujem ostaviti skije koje mi stalno zapinju i izvrću se na vjetrom nabijenim hupserima. Nošenje skija na ruksaku odbacio sam još na početku. Uz ovakav vjetar suviše nesigurno. Nekontrolirani pad značio bi 300 m klizanja po zaleđenoj strmini, a to si ne želim priuštiti. Ništa više ne zapinje, ruksak je lagan, jedino pospanost i ledeni nožni prsti. Neprestano mislim na njih, nastojim ih stalno pomicati. Nakon 100-ak metara, na oko 5700 m odustajem. Vjetar je sve jači, a prsti su mi ipak važniji od vrha. Mašem Dadi da se vraćam natrag. On se na oko 5800 m odlučuje za isto. Spuštam se prema skijama razmišljajući o odluci. Ovo je bila možda jedina prilika, ali prsti su mi ne možda nego sigurno jedini. Potrebno je još sići do šatora na 4800 i spustiti se dalje po fiksnom štriku do 4200 prije oluje koja sve više napreduje. Skidam cucke, stavljam oprezno skije i uzimam u ruku štapove zajedno s cepinom. Padina je tvrda, ponegdje ledena, s hupserima. Rubnici dobro drže, odlučujem se za okret, skok i ... uspjelo je, još sam na skijama. Odlično, no trudim se biti krajnje oprezan. 50 -ak metara ispod su seraci koje treba što dalje zaobići. Dado se spušta prtinom s Denali prevoja no odjednom nestaje ispod seraka. Nadam se da je to zbog toga što i prtina ide tim smjerom. Vraćam se koso prečeći prema stijenama na padinu kojom smo se penjali. Strma je ali nema seraka. Oko 100 m ispod jedna grupa penjača započinje

uspon. Nekako sumnjičavo gledaju prema meni. Obilazim ih. Bit će i oni i ja mirniji. Postajem slobodniji i sigurniji što se padina bliži kraju. Čekam Dadu, bez daha, iscrpljen. "Kako je?" - pitam. "Ma pusti! Na kraju sam se spašavao. Užasno puše. Ona trojica ispred nas su također odustali. Mislim da je nemoguće po ovakvom vjetru na vrh." Kratko odmaramo. Pospani, iscrpljeni, dehidrirani. Nevoljko palimo koher i grijemo direktno čuturu čaja koji smo natočili prije više od 20 sati. Navezujemo se i krećemo natrag.

...Podižemo šator na 4200 m, nakon 26 sati neprekidne akcije (uz 2 sata spavanja). Pada gusti snijeg. Vjetar.

... Nedostaju sir i špek! Koja šteta! Vjetar je raznio dio depoa hrane na 3800m. Skijamo dalje s navezanim pulkom između. Izmjenjuje se led s dubokim snijegom. Slikoviti oblaci, vjetar kovitla snijegom. Pulk se često prevrće, mučimo se isprobavajući razne kombinacije, povremeno stavljamo dereze, odmičemo puževim korakom.

... Tražimo put u sniježnoj mećavi. Gdje su bile pukotine? Ne vidi se više od 5 metara, a spuštamo se skijajući. Prolaze sati i sati. Razmišljam o bijelom snijegu, bijeloj magli, bijeloj nepostojećoj prtini, bijelom ludilu...

... Zagreb. Prijatelji.

ABSTRACT. These are the excerpts from a diary the author made during the expedition Alaska '94 the objective of which was skiing down from Mount McKinley. As the first timer on an alpinistic expedition of this kind, the author records the strong impressions this radically different surroundings make on a cavers mind.

* Denali je indijansko ime za Mount McKinley:

foto: D. Lacković

NATJECANJE U TURNOM SKIJANJU

Ranko Žnidarić

18°
**RALLY Internazionale
SCI ALPINISTICO
Pizzo 3 Signori**

3° Trofeo Cassa Rurale e Artigiana di

**PREMANA
12 - 13 marzo 1994**

Petak, 11. ožujak 1994.

Iz Zagreba za Italiju krećemo u 11 sati. Oko 20 stižemo u Premanu, alpski gradić nad jezerom Como. Nakon večere i smještaja u hotelu održana je prezentacija prvog dijela staze, podjela startnih brojeva i upoznavanje s domaćinima. Pravila natjecanja i ostale informacije čuli smo osim na talijanskom i na engleskom i njemačkom jeziku.

Subota, 12. ožujak 1994.

Ustajemo u 5,30, doručkujemo i nakon sat vremena odlazimo autobusom na start, gdje prva ekipa kreće u 7,30. Treba dobro zapeti jer je potrebno 23 km prijeći za 8 sati, uz uspon od 1821 m. Možda bi i mogli lakše "trčati" da nam leđa ne pritišću ruksaci s obaveznom opremom. Kao stimulacija dočekuje nas vrući čaj na usputnim sedlima.

Nakon prvih 18 km slijedi sprint uz brdo s visinskom razlikom od 266 m. I na kraju staze još jedno mjerenje: veleslalom do cilja. Večera i spavanje organizirano je u vikend naselju Alpe Forni kod naših domaćina.

Nedjelja, 13. ožujak 1994.

Start druge etape počinje u 8,30, Današnja dionica je nešto kraća, 17 km, s usponom od 1401 m. Ukupno vrijeme prolaza zato je točno dvostruko manje, samo 4 sata, a nakon četvrtine staze, čitavih 330 m sprinta uz brdo. Staza je stvarno nešto lakša pa treba primijeniti tehniku trčanja na skijama da bi se stiglo do cilja unutar predviđenog vremena. I na kraju pred ciljem još jedan veleslalom.

Nakon veličanstvenog ručka u Premani, proglašenje pobjednika i dodjela nagrada.

Organizacija natjecanja od samog početka pa do kraja bila je izvanredna. Sve bi izgledalo kao sjajna skijaška tura od 40 km, 3222 m uspona i nešto više metara spusta, da nas brojevi koje smo nosili na sebi nisu podsjećali da smo na natjecanju. Gostoljubivost domaćina teško je opisati u ovakvom članku, no sasvim sigurno po tome ćemo ovo natjecanje dugo pamtili.

Četiri ekipe predstavljale su Zagreb i Hrvatsku: Vladimir Mesarić i Krešo Kučinić, Bojan Ungar i Gordan Budić, Damir Lacković i Ranko Žnidarić, te Irena Horvat i Dušan Buinac kao snimatelj. Ovogodišnja utrka bila je jedna od napornijih zbog velikog snijega, zahvaljujući kojem se mogao proći tako veliki krug. Vjerojatno su zbog toga od 41 ekipe na cilj došle samo 37. Naše ekipe su zauzele 34. (Damir i Ranko) i 35. mjesto (Krešo i Dado), dok su druge dvije ekipe odustale.

Natjecati se može tko želi. Ekipe mogu biti muške, ženske i mješovite. Vrlo je važno da su članovi ekipe ujednačeni jer rezultat ovisi o onom sporijem. Članovi ekipe se mogu međusobno pomagati, pa je tako bio slučaj da su se članovi jedne ekipe međusobno povezali zamkom kako jedan član ne bi puno zaostao u sprintu. Stazu je potrebno prijeći unutar predviđenog vremena, jer se za kašnjenje dobivaju kazneni bodovi. Članovi ekipe trebaju biti stalno zajedno jer se zbog pomanjkanja suradnje mogu diskvalificirati. Boduju se sprint i veleslalom. Svaka sekunda zaostajanja za rezultatom prvoplasiranih donosi kaznane bodove, a u veleslalomu kazneni bodovi proporcionalno rastu sa zakašnjenjem. Mjerenje vremena počinje startom prvog, odnosno oba natjecatelja, jer startaju zajedno, a zaustavlja se dolaskom drugog. Uz obavezan dio staze postoji i fakultativni dio koji nije potrebno prijeći: uspon na sam vrh, ali za to se dobiva po 1000 kaznenih bodova ako se ne izvrši. Potrebna je još obavezna oprema koja se provjerava negdje na stazi. Za jednu ekipu potrebna su dva ruksaka, 2 para dereza, 2 penjačka pojasa, 1 uže od 20 m minimalnog promjera 8 mm, 2 para skija s krznima za lakše penjanje, 2 cepina i 2 pipsa (za lavine).

Mislim da bi se za slijedeću godinu, uz svo potrebno znanje o ovom natjecanju koje sada imamo, jedna ili dvije ekipe mogle vrhunski pripremiti i znatno bolje plasirati. Velebitaški trk i spust mogli bi služiti kao provjera pripremljenosti ili čak kvalifikacija za ovo natjecanje.

NATJECANJE U TURNOM SKIJANJU

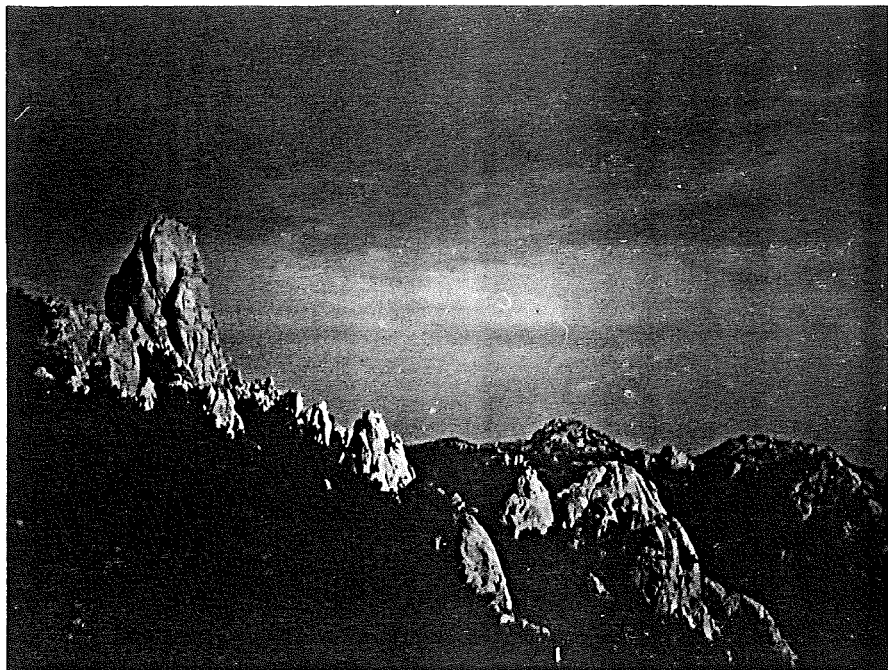
ABSTRACT. This is a report of the tour skiing competition held in Premana, Italy from 13th to 14th March 1994. The competition is traditionally organized annually and is open to any enthusiast who wants to participate. The skiers, paired in teams must cooperate during the race because the racing time of the slower partner is the overall result of the team. The two day race consists of sprint stages, 18 and 17 km tours and finishing grand slaloms. Four teams from Zagreb participated and returned full of praise for their Italian hosts and organisation.

VELEBITSKA PRIČA

*Laura Popovac**Gornje Klade - Babrovača - Živa Vodica - Zavižan - Rosijeva koliba - Alan
28 - 31.5.1994.*

Za većinu nas ovo je prva velebitska priča. Vjerujem da se svi sjećaju svog prvog izleta na Velebit i onog neopisivog uzbuđenja i osjećaja zbrke. Cjelodnevna strka oko pripremanja i pakiranja stvarno je iscrpljujuća i kad mislite da više stvarno ne možete, dođe trenutak kada trebate staviti poprilično težak ruksak na svoja krhka ramena i krenuti. Prvi koraci uvijek su teški, ali kada se jednom savlada umjerce održavanja ravnoteže, ruksak postane dio tebe za slijedeća četiri dana. I tako kreneš mračnim ulicama svog grada, potpuno sretan i zadovoljan, sa svojom malom kućom na ledima do željezničkog kolodvora. Tamo sretnoš svoje suputnike, braću po planinama, koji dijele tvoje raspoloženje sve do trenutka kada saznajemo da u vlaku nema slobodnih mjesta i da ćemo morati stajati cijelim putem. Ali ni to te ne pokoleba, uguraš se nekako u vlak, nekim čudom svi nađu mjesto i upravo kad utoneš u prvi san dođe striček konduker. On vam tada objasni kako spavate u krivom razredu, te da se morate premjestiti!? Krene sve iz početka, a kada se napokon smjestiš više ti se ne spava jer upravo sviće. U daljini vidiš more i uskoro si u Rijeci. Tada počinje uzbudljiviji dio puta: autostopiranje. O autostoperskom životu svi već ponešto znate, a naš savjet bio bi da u velikom luku izbjegavate stopiranje u Senju. Uglavnom svi smo tamo zapeli i našli se na autobusnoj stanici. U Gornje Klade stigli smo umorni i iscrpljeni, preplanuli od sunca znajući da naš izlet tek počinje. Ovo je pravo vrijeme da nabrojim sve učesnike, a koji nisu bili svjesni što ih to još čeka. Bili su to: Valentina, Anja, Sanda, Ivan M., Ivan P., Zoran, Mladen, Mihael, Laura, te Vedrana i Siki koji su se izgubili negdje na magistrali i pridružili nam se tek na Zavižanu. Prije samog uspona udmorili smo se u G.Kladama, a Ivan M., Ivan P. i Mladen otrčali su do mora da bi se okupali. To nije baš preporučljivo jer su do mora trčali kozjim stazama oko dva sata, a vraćali se cestom 45 minuta. Naša grupa koja se sunčala u hladu krenula je ranije prema Zavižanu misleći da će nas brzi momci stići. Krenuli smo s Mihaelom na čelu koji je bio zadužen da nam daje prave smjernice obzirom da je on jedini poznao Velebit od ranije. On je skratio naše vrludanje po stazi i odveo nas ispod Biondinovca do Babrovače. Tu smo odlučili pričekati naše plivače. Kada su napokon stigli otpjevali smo im Babrovača song koji smo u međuvremenu skladali, uslikali par vatrogasnih fotografija i krenuli dalje. Slijedeće odmaralište bila je Živa Vodica koja nije nimalo živa, a nije ni voda kao što smo mi očekivali zbog njezinog imena.

*Sučeva glava**foto: L. Popovac*

To nas je rastužilo jer smo već oskudjevali vodom, a i mrak se već odavno spustio. Nastavili smo gaziti dalje velebitskim kršem dok nam se na putu nije ispriječilo nešto veliko, crveno. Bio je to Siki koji je došao sa Zavižana po nas. Već nam je svima bili dosta iščekivanja trenutka kada ćemo ugledati dom kad netko zaurla da ga vidi. No to je značilo još nekih 15 minuta hoda. U domu su nas dočekali Ante, veća skupina Puljana i Vedrana. Spavanje na Zavižanu bilo nam je tako ugodno i potrebno. Ni slijedeći dani nisu bili manje uzbudljivi. Drugi dan je započeo predivnim pogledom na more. Nisam otišla na Zavižansku kosu što u buduće ne bi trebalo propustiti. Nakon nekoliko vatrogasnih uslikavanja krenuli smo prema Rosijevoj kolibi. Tu smo se opet razdvojili jer je Miha odlučio otići na Mali Rajinac. Mi smo zavirili u botanički vrt koji nas je ugodno iznenadio i potom po Premužićevoj stazi brzo stigli do Rosijeve kolibe. Naš prvobitni plan bio je da obidemo Hajdučke kukove, ali kako smo imali problem s peći koja nije htjela raditi kako treba, ostali smo u bližoj okolici. Popeli smo se, neki malo lakše, neki teže, na Pasarićev kuk koji će mi ostati u lijepom sjećanju. Bilo je pu i nekih ozbiljnih penjačkih namjera, ali u nedostatku užadi ostale su samo namjere. I baš u to vrijeme kada smo završili s penjanjem i napokon upalili peć, stigao je Miha. Tada smo shvatili da se u bliskoj budućnosti imaju dogoditi dva rodendana koja treba proslaviti.

Dečki su našli ispriku da odjure nazad do Zavižana po vino. Oni su tamo u doslovnom smislu riječi otrčali. Antin jedini komentar kada ih je vidio u domu bio je da nisu oborili rekord od svega 50 minuta za ovu dionicu, pa se zato ne moraju hvaliti sa svojih sat i deset. Nadam se da je ostalo na stazi kamenja jer su pričali da ja sve frcalo pod njihovim koracima. Ti brzi hodači bili su Ivan M., Željko, Zoran i Miha. Za to vrijeme mi smo osvojili Rosijev kuk, skuhali večeru i započeli feštu. Kada je stiglo vino bilo je više nego zabavno, toliko da su poželjeli još jednom otići do Zavižana, no što bi tek onda rekao Ante. Pjevalo se do dugo u noć i zaspalo tik pred zoru. Početak trećeg dana došao je jako brzo. Dio avanturista spustio se do Starigrada Gornjeg, kako kažu jednim lijepim pomalo divljim putem, dok su drugi nastavili put do Alana. Još jednom smo se razdvojili jer su se Valentina, Sanda, Mladen, Vedrana, Zoran i Ivan P. morali vratiti teškim životnim obavezama, dok je ostalima bilo dopušteno uživati još jedan dan u velebitskim iznenađenjima. Na putu do Alana osvojili smo Crikvenu, jedan od vrhova Rožanskih kukova i za vrlo kratko vrijeme našli se u domu na Velikom Alanu. Kako je domar očekivao veću grupu gostiju odlučili smo otići do Jablanca željni jedne dobro naspavane noći. I isplatilo se. Stijene su počele izvirivati ispred nas, a imali smo i vremena penjati se po njima. Jedna od ljepših stijena bila je Sučeva glava. Prošli smo između Turskih vrata i Dundovićeve kose, te ispod Stogira. Spuštanje je bilo stvarno uzbudljivo, možda malo naporno pred kraj, ali pogled na dom u Jablancu odnio je sve naše tegobe. Nalazi se na predivnom mjestu. Pogled s terase mami želju da se baciš u more. S noćnim kupanjem završiti ću priču jer stopanje do Rijeke nije neki užitak. I još jednom: izbjegavajte Senj!

Velebit očara, začara te i zavede. Obećaš samom sebi da ćeš doći opet. Stoga se nadam da će moja priča imati nastavak već ovog ljeta.

ABSTRACT. This is a story of meeting the Velebit mountain for the first time on a four day summer tour from Zavižan to Alan. The young lady author describes her first experiences of hitch-hiking, wild eyed mountain birthday parties, wandering around and nights in the wilderness.

FOTO CENTAR
ZAGREB, ILICA 34 tel. 423-735

★ ★ ★

**VAMA
NA USLUZI
STUDIO
I LABORATORIJ
ZA PROFESIONALNU I
AMATERSKU FOTOGRAFIJU**

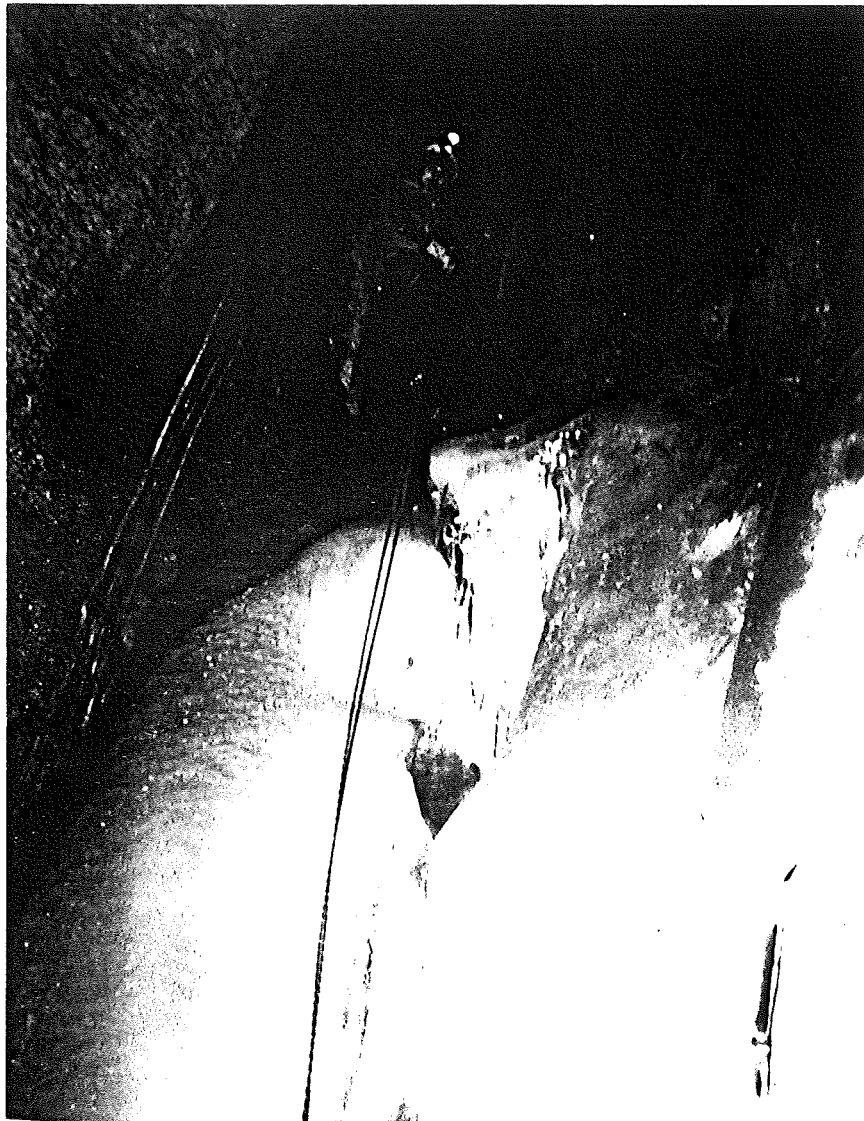
IZRADA:

- ★ FOTOGRAFIJA ZA DOKUMENTE
- ★ AMATERSKIH FOTOGRAFIJA
- ★ ISTOG DANA ★ SVIH VRSTA POVEĆANJA
- ★ FOTOGRAFIJA SA DIJAPUZITIVA ★
- ★ DIJAPUZITIVA ZA PREDAVANJA ★ DUBLIKATA
- ★ DIJAPUZITIVA ★ RAZVIJANJE DIJAPUZITIVA
- ★ ISTOG DANA ★ SVE VRSTE FOTO I VIDEO
- ★ SNIMANJA ★ REPRODUKCIJA UMETNINA I DRUGIH
- ★ PREDLOZAKA ★ PRODAJA FOTOMATERIJALA I PRIBORA

PRVENSTVENI SMJER U LEDU LUKINE JAME

Speleoalpinizam

Damir Lacković

Ledeni saljev

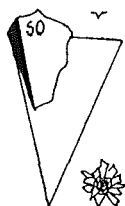
foto: R. Žnidarić

Prošle godine započeto istraživanje Lukine jame, najdublje Hrvatske jame i 11. po dubini u svijetu, nastavljeno je 5. ožujka ove godine u ekstremnim zimskim uvjetima. Tada su Ranko Žnidarić, član alpinističkog odsjeka HPD Željezničar, te Dubravko Kavčić i Damir Lacković, članovi speleološkog odsjeka HPD Sveučilišta Velebit, neobičnom kombinacijom speleologije i zimskog alpinizma, izveli ekstremno težak uspon u podzemnom ledu Lukine jame.

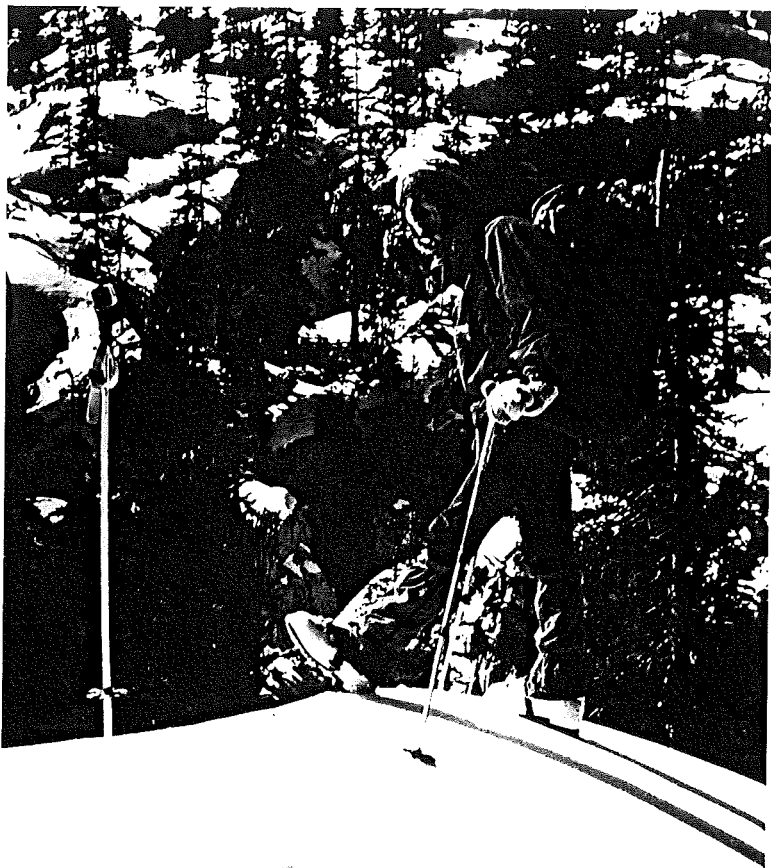
Cilj penjenja bio je istraživanje nepoznatog kanala koji se na 70 m dubine odvaja od glavnog kanala jame, te se uspinje vertikalno prema površini. Želja za pronalaženjem novog ulaza koji bi bio na većoj nadmorskoj visini i time produbio ionako već fantastičnu dubinu od 1355 m, nažalost nije ostvarena. No, po prvi puta u Hrvatskoj izvedeno je penjanje ledenog slapa u podzemlju. Ispenjan je 27 metara visok slap nagiba od 90 do 70 stupnjeva što predstavlja vrlo težak alpinistički uspon. Ako se samom penjanju pribroji sedam satni pristup do jame na turnim skijama, spuštanje u jamu do 70 m dubine, prečnica, ledeno jezero ispod slapa koje bi u slučaju pada u prvom vertikalnom dijelu slapa nemilosrdno dočekalo penjače itd, tada ovaj uspon predstavlja zaista veliki pothvat.

Cijela akcija, u kojoj je osim spomenutih sudjelovalo još devetoro speleologa "Velebitaša" na površini, izvedena je u sklopu kompleksnih priprema za speleološku ekspediciju *Lukina jama '94* kojoj je jedan od glavnih ciljeva preronjavanje sifona na samom dnu jame, istraživanje i penjenje nepoznatih kanala između dna i 1200 m dubine, te geološka i biološka istraživanja.

ABSTRACT. This is a short account of the first underground ice climb in Croatia. On the March 5th 1994. two cavers from "Velebit" and an alpinist from HPD "Željezničar" descended 70m into 1355m deep Lukina jama with the purpose of climbing a frozen waterfall in a side passage and possibly finding an upper entrance and so enlarging the overall depth of the cave. After climbing the 27m high ice butress (slanted 70° - 90°), further passage was filled with ice. This difficult exploration (the access to the cave was done on tour skis) was a part of preparations for this year's expedition to Lukina jama.

Hajdučki kukovi

foto: D. Lacković

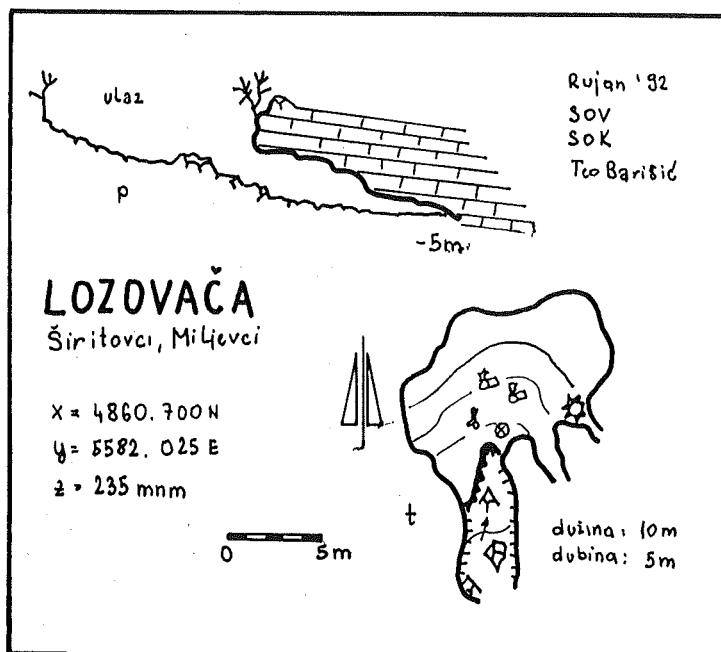
HEROINI! Snažan jesam! HEROINI! Sretan jesam!

Teo Barišić

Narkotici su prirodne ili sintetske tvari koje djeluju na centralni živčani sustav izazivajući euforiju, a nakon ponovljene upotrebe naviku i nesavladivu potrebu za ponovnim uzimanjem, često i za postupnim povećavanjem doza. Narkotici djeluju tako da izazivaju osjećaj sreće i zadovoljstva, jačaju povjerenje u vlastite sposobnosti i prividno otklanjanju umor, brige i životne teškoće. Naviku na droge redovito prati kronično trovanje (intoksikacija) organizma, a prekid uzimanja tih sredstava obično dovodi do slabije ili jače izraženih simptoma apstinencije. Iako u odmaklim stadijima toksikacije droga obično više ne uzrokuje euforiju, uživatelj je primoran da je i dalje uzima, ...

1982

Listopad/rujan 1992, Selo Karalići na tek oslobođenom Miljevačkom platou. Spaljene kuće. Sparina. Rojevi mušica i nesnosan smrad. Raspitujem se za špilje u okolici. Ljudi se sjećaju Luke i neke ekipe koja je po objektima tražila leptire. U nedostatku boljeg nalazim na karti obilježenu jamu Lozovaču (dužine cca 10 m, dubine cca 5 m). Spuštam

se niz kamene blokove dok noge propadaju kroz mumificiranu kožu i meso davno ubijene stoke. Za godinu dana okupacije mesari nisu stigli baciti "friškog" mesa pa se nekako moglo ući u jamu, a što za prijašnjeg istraživanja u okolici Nacionalnog parka Krka nije bilo moguće.

U drugom navratu nalazim nekog dječaka vodiča s kojim oprezno zbog mina obilazimo kraj. U prvom jami vertikalna 7-8 m. Puna je smeća, kao i druga u blizini. Na trećoj bezdanjači iz zatrpanog otvora vire tek pustinjnski izbljedjeli rogovi neke nesretne krave. I apstinencija ima svojih granica.

Studeni/prosinac 1992. Ponovno spaljene kuće - ovog puta na tek očišćenom potezu od Dubrovnika do Konavala. Obilazim tek Cavtatski Šipun. Špilja je kao i sve drugo poharana. Hrabri crnogorski oslobodioci počupali su i izrešetalii razvodne ploče na ulazu, no srećom reflektorke i kablovi u unutrašnjosti ostali su neoštećeni. Izgleda da oni koji su se usudili ući nisu imali tako rušilačke nagone.

Veljača 1993. Ponovno Miljevci. U selu Bogatićima su u noćnoj akciji zapela dva pričuvna policajca. Pojačavamo liniju. Nakon dva dana Ante Mazalin vodi nas u posjet špilji Mastirini (dužine 33 m, dubine 18 m). Po noći, za punog mjeseca spuštamo se do kanjona Krke kod Roškog slapa. Po tako smanjenoj vidljivosti zbog opasnosti od snajpera s druge strane kanjona priječimo stijenu do ulaza u Zidanu pećinu (dužine 59 m). Njuškamo po kaminima na kraju i uz crveno svjetlo vraćamo se do ulaza.

Srpanj 1993. Konačno Velebit. Obilazim ulaze u jame pod Babinim vrhom, Strugama i pećine pod Buljmom. Društvo mi prave među nama legendarni kuhar Duma koji najrazličitije vrste kukaca upotrebljava kao začine jelima. Rekognosciram ulaz u Kavernu pod Crljenim kukom i još neke jame u sjevernoj padini iste vrtače.

Kolovoz 1993. Ponovno Velebit. Povremeno poljubim koji kamen i veselim se pronalasku Lukine jame. Ništa više nije kao prije mada se ništa bitno neće ni promijeniti. Rekognosciram Snježnicu.

Listopad 1993. Konačno je tu i oprema. Prvih dana sam zauzet drugim poslovima i onda jedan zalet do Snježnice za nacrt. Drugi dan nakon poluprospravane noći na položaju odlučujem se za ulazak u Kavernu. Postavljam jamu kroz uski meandar do Balkona i onda mi fali užeta za silazak. Vraćam se da prestrojim konope i konačno sam u dvorani. Vonderica ne osvjetljava ništa. Vrtim se po dvorani misleći da je nekeakav široki kanal. Nakon punog kruga sav sam zbunjen. Vrijeme brzo prolazi i da se dečki ne zabrinu izlazim van. Odlučujem da do sutra načinim mjernu traku od PTK kabela, poneseš voštanih svijeća i topografski snimim jamu. Pred mrak se po kiši vraćam sav mokar u kolibu i sušim stvari. Momci mi vele da ujutro polijeće helikopter za drugi položaj. Užad, oprema i vonderica su gore u jami. Pravim masbant i računam vrijeme do druge helikopterske ture. Rano ujutro jurim u jamu. Pomalo mjerim vertikale i kosine uz pomoć Pitagore 2000 i ručne vojne busole. U velikoj dvorani slažem svijeće po poligonu i onda s bokova dvorane uzimam po dva azimuta. Usput postavljam nove svijeće po rubovima. Po svršetku posla kaverna se pretvara u katedralu. U divnom ambijentu

penjem se na Balkon i žurno izvlačim konope. Vani je opet loše vrijeme, a u baraci doznajem da je prva ekipa otišla pješice. Drugi dan dobivam dozvolu da se s par ljudi viška vratim doma. Nakićen konopima, šljemom, municijom i dobrom starom Falovkom, *one-man band* se strčava niz Paklenicu, miran do ponovne pojave apstinencijske krize.

... jer su mu posljedice prekida neizdržive; redovita nabavka postaje mu jedini cilj u životu, a u pomanjkanju svoje droge često posuže za nekim drugim, jačim i opasnijim narkotikom. (Iz Enciklopedije Leksikografskog Zavoda, Zagreb MCMLXVIII)

P.S.

15.10.1993. Koliko je teško među momcima iz jedinice, već mjesecima izludenim prisilnim planinarenjem, naći društvo za traženje jama, toliko je lakše naći društvo za relaksirajući uron. Tako smo se Drago, Zoran i ja čuvši za postojanje podvodnih špilja u okolici Rogoznice zaputili u slikovito Zmajevo jezero. Obišli smo stjenoviti rub jezera i pronašli malu špilju, te je nazvali Bižotova buža (*bižot* je riba slična ugoru). Bižot od 1,3 kg je pronalazak špilje platio glavom i ostatkom, a Zmajevo jezero toplo preporučujem za obilazak pa makar maskom, disalicom i perajama (mi smo bili astronautski opremljeni).

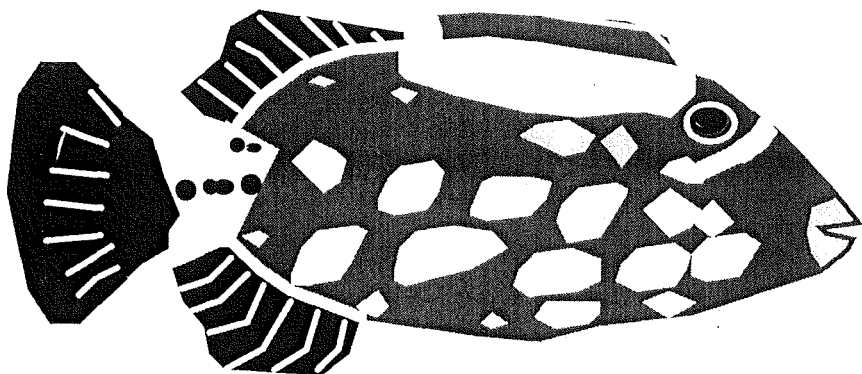
Kaverna pod Crljenim kukom

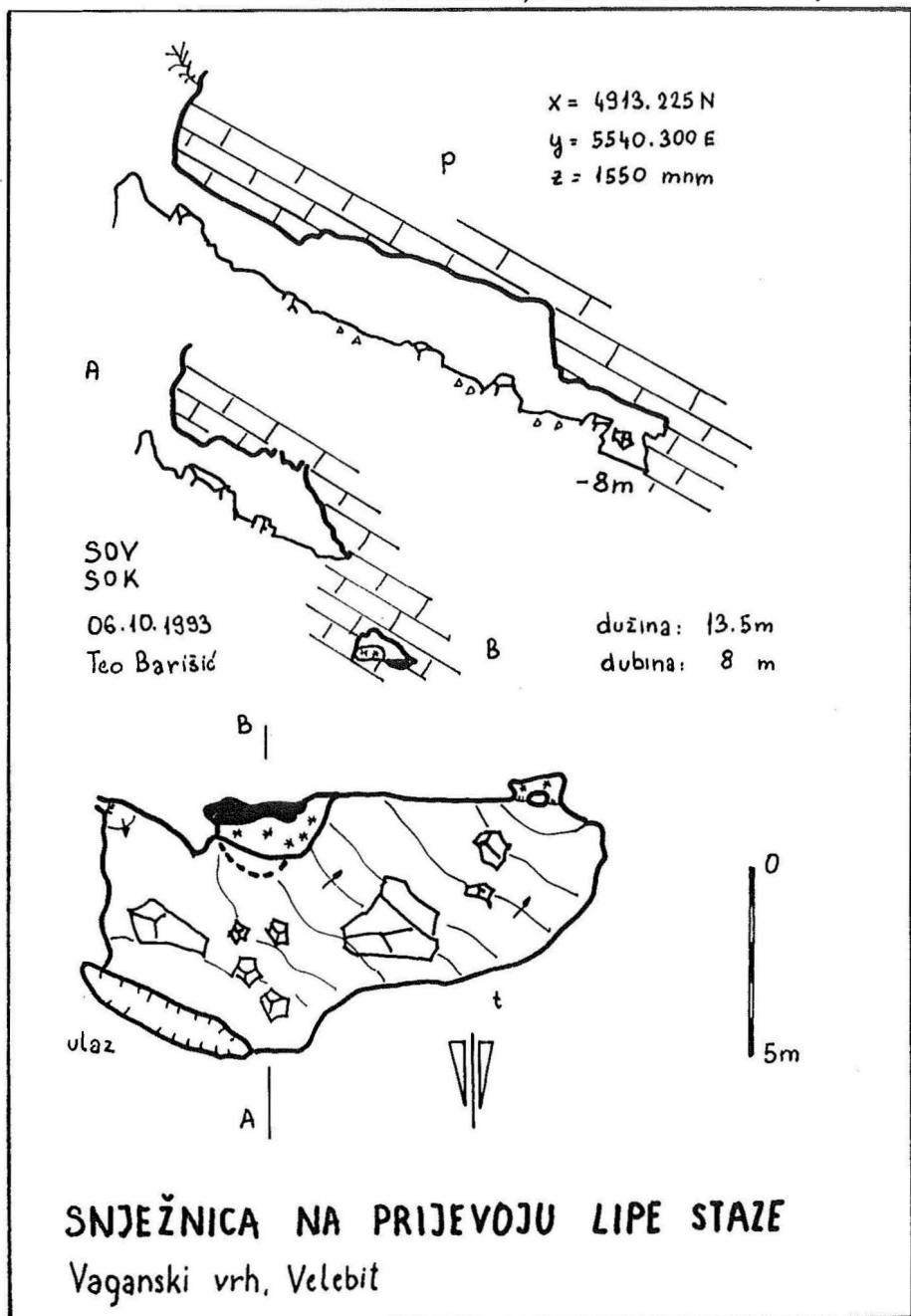
Položaj ulaza ($x = 4913,450$ N, $y = 5539,550$ E, $z = 1500$ nm). Ulaz u kavernu je smješten u dnu stjenovitog južnog ruba ogromne gotovo 200 m duboke vrtače okružene Crljenim kukom, kotom 1691 (600-tinjak metara zapadno od Vaganskog vrha) i grebenskim prijevojem Lipe staze. Ulaz je špiljskog, pukotinskog tipa visine oko 12 i širine 4 m. Već nakon 9 metara sužava se u uski meandar širine 0,5 m odakle je potrebno uže. Pod skokom od 15 m počinje kosina dugačka 14 m koja se može slobodno proći. Na tom mjestu postoji prirodno sidrište odakle je potrebno uže dužine 50 m za savladavanje manjeg skoka, strme i skliske kosine do Balkona-police i konačno čiste vertikale od 35 m (potrebno je zabiti međuspit). Dvorana je dimenzija 109 x 35 m i svojom se veličinom pridružuje velikom broju sličnih šupljina otkrivenih zadnjih godina u masivima Velebita i Crnopca (Lukina jama, Fantomska jama, Mamet, Veliko grotlo, Munižaba, Burinka...). Strop dvorane nije bilo moguće snimiti zbog slabog svjetla, ali je sigurno da mjestimično prelazi visinu od 80 m. U najvišem dijelu dna dvorane koji zalazi pod dno velike vrtače, vrh velikog sipara čini zemlja i finije čestice, a sipar na dnu završava malim (stalnim?) jezerom između kamenih blokova promjera 1-2 m. U jami nema stalnog toka. Vrlo male količine vode koje kroz jamu prolaze za vrijeme kiše i topljenja snijega javljaju se u vidu jake prokavnice ili tvore ledene ukrase (Ledeni slap). Na ulaznom suženju izrazito je strujanje zraka. U ljetnom periodu puše iz jame što ukazuje na postojanje drugog, višeg ulaza. Drugi ulaz se najvjerojatnije nalazi iznad topografski nesnimljenog (na nacrtu

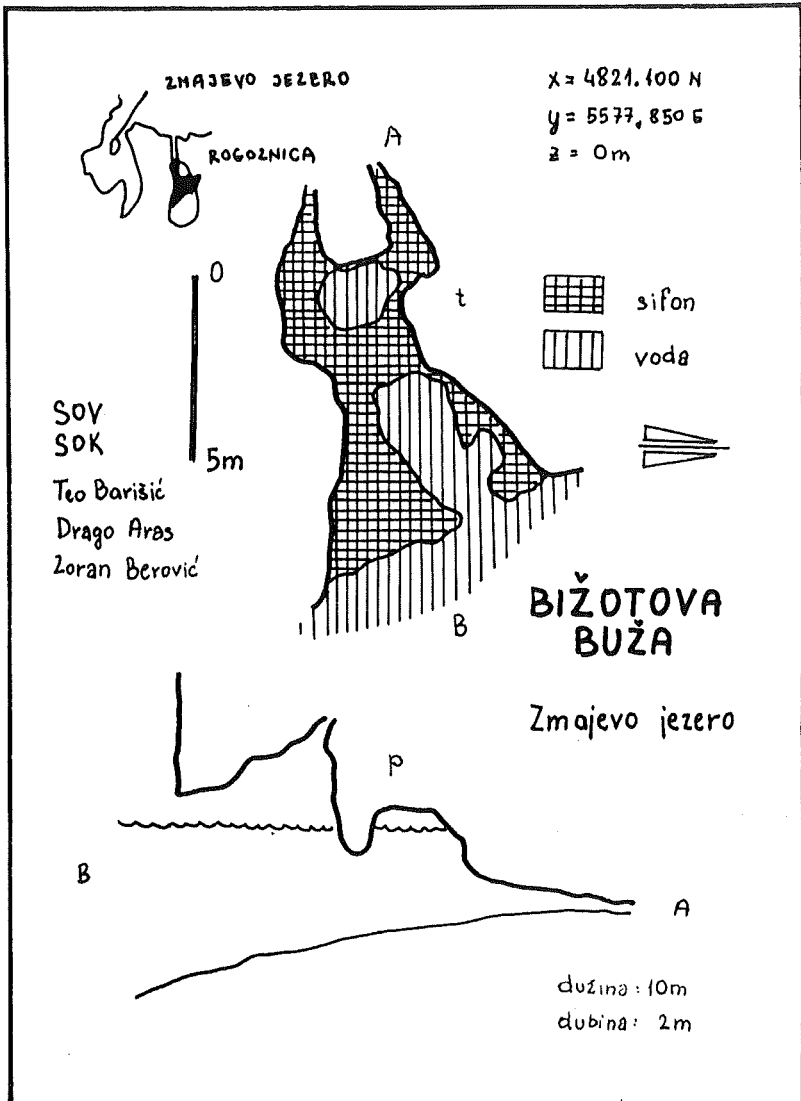
crtkano označenog) malog kanala iznad kojeg je uočen veći kamin kroz koji dolazi struja zraka.

Istraživanje je naglo prekinuto i svakako postoji potreba da se ova jama dodatno istraži (drugi otvor, provjera poligona, mali kanal...).

ABSTRACT. Our dislocated but highly active member Teo Barišić writes of fatal addiction to caving and his ways on satisfying it during his many duty trips on special police squads in various freshly liberated parts of Croatia, often risking enemy snipers or mined terrain, stealing hours of his sleep time to survey some new pits on Velebit. As the *post scriptum*, the author adds few lines about an underwater sea cave near Rogoznica on the Adriatic coast and the description of the partly explored cavern with one of the biggest underground chambers on Velebit(105 x 35 x 80m).

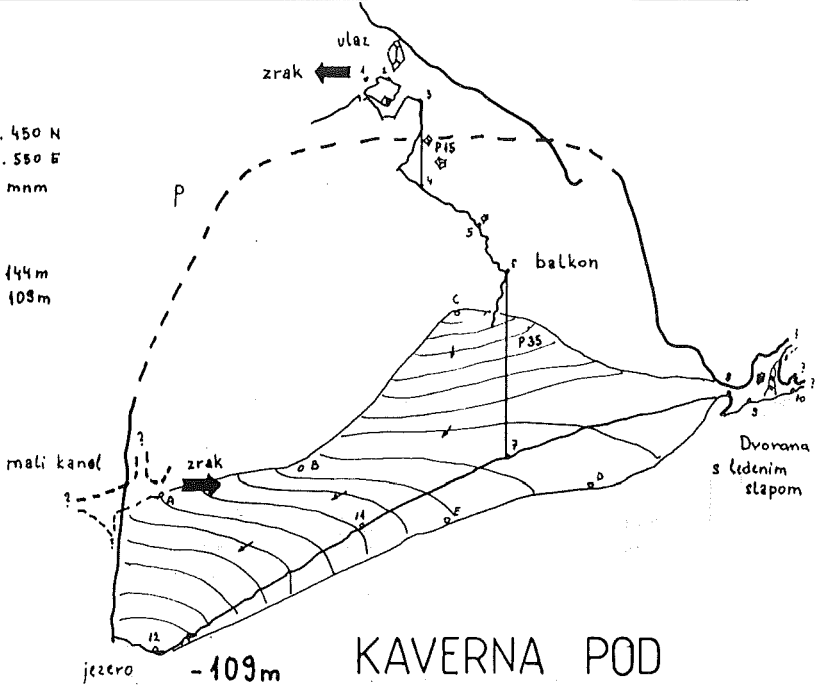

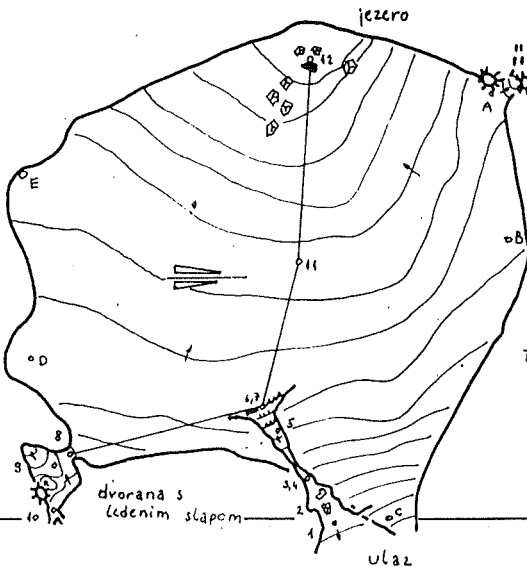
X = 4913.450 N
 y = 5539.550 E
 z = 1500 mm

dužina: 144m
 dubina: 109m

KAVERNA POD
 CRLJENIM KUKOM
 Voganski vrh

0 25m

SOV
 SOK

07.10.1993.
 Teo Barišić

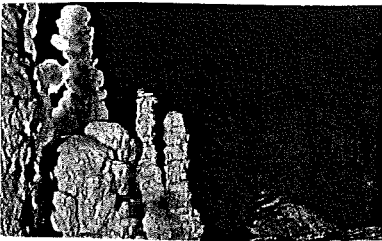
SAMOGRAD

Branimir Rajšel

Ljeto 93. Zajedno s još jednim prijateljem, a na poziv našeg domaćina posjetili smo otok Korčulu, jedan od najjužnijih i vrlo interesantnih otoka Jadrana.

U svom biološkom i geomorfološkom pogledu otok je vrlo bogat pa privlači široki krug ljubitelja prirode. Osim malog uvida u podmorje Korčule i susjednog mu otoka Badije, posjetili smo i špilju Samograd. Naš cilj je bio istražiti zadnji dio špilje i proučiti njenu faunu. Prema špilji, koja leži u središnjem dijelu otoka (uvala Samograd) uputili smo se nas trojica (Milan, Denis i ja), dobro natovareni opremom preko kamjenjara, kroz tipičnu vegetaciju naših južnih otoka. Kako je špilja sakrivena u gustom makiju, nismo uspjeli isti dan pronaći ulaz pa smo sutradan morali potražiti pomoć lokalnih "speleologa". Odmah nakon ulaska primjetili smo i naš predmet promatranja, špiljskog konjica (*Dolichopoda araneiformis*, Burneister, 1838). Smatra se da je Samograd jedan od rijetkih nalazišta ovog kukca. Pažljivo smo prikupili nekoliko primjeraka i nastavili dalje. Inače špilja je istraživana u sklopu speleološke ekspedicije Društva za istraživanje krških fenomena "Deukalion 1991", osim posljednjeg dijela koji iz tehničkih razloga nije savladan. Radilo se o jednom slapu kojeg smo vrlo jednostavno ispenjali i otkrili dvije nove dvorane (nacr). Važno je napomenuti da je špilja vrlo bogato ukrašena pa je jedan od daljnjih ciljeva njezino registriranje kod Zavoda za zaštitu priroda RH. Ovim pozivam i svakog zainteresiranog posjetioca otoka da posjeti ovaj divan speleološki objekt i pridonese njegovom očuvanju. Špilju ćete najlakše pronaći ako se informirate kod lokalnih mještana Korčule koji će vam svi reći da su tamo bili, od onih najmlađih do najstarijih (?).

ABSTRACT. In summer of 1993. the author with two friends, after the tiring search for the entrance in the mediterrainian bush, explored the cave Samograd on island of Korčula in search of the insect *Dolichopoda araneiformis*. The first part of this beautiful cave was previously explored by DISKF on "Deukalion 1991" expedition but they unaccountably stopped before the final climb which was easily passed this time.

ŠPILJA SAMOGRAD

KORČULA

Top. snim. J. Zmaić

Mjerili: G. Labinjan, D. Percan

Dat: 02. 08. 91. DISKF

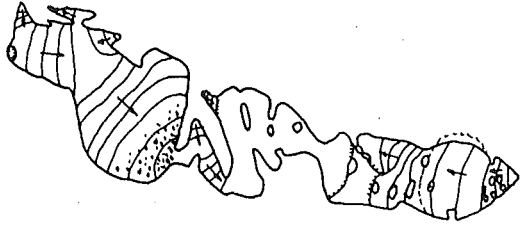
M 1:500

x=4758,940 N

y=6418,315 E

z=165 m

ŠPILJA SAMOGRAD

Račišće, Korčula

Crtao: B. Rajšel

Mjerili: M. Vajinović, DISKF

D. Miočić

Dat: 03. 08. 1993.

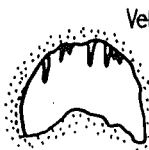
M 1:500

x = 4758,940 N

y = 6418,315 E

z = 165 m

Kutak

DAMIROV ROĐENDAN

Tanja Bizjak, Sunčica Hrašćanec

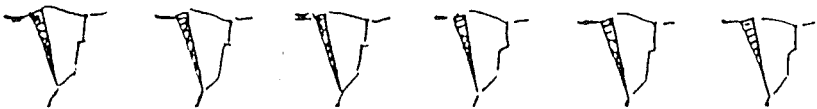
Ptičice cvrkuću, cvrčci cvrče, sunce otapa i zadnje kapljice rose, a vjetar nam miluje kose. Tanja, Sunčica, Pavle i Pajo opijeni mirisom cvijeća bezbrižno se prepuštaju zanosu, ali nema frke jer Mrci je vođa naš. Našu sigurnost u njegovu sposobnost organiziranja učvrstio je traktor koji se slučajno našao na putu da nas preveze. Šežući šumom osjetili smo kako nam svjež zrak para nosnice budeći želučane sokove na uznemireno vrpoljenje. Jedini spas bio je doručak. Mrci je, čuvši naše vapaje, odlučio pravu stvar. Mjesto za doručak. Izležavajući se i preživavajući naš obilan doručak uznemirili su nas pucnjevi iz obljižnje šume, no Mrci nas je svojom lijepom riječju utješio. Krenuli smo dalje. Nakon nekoliko koraka ugledali smo znak koji je upozoravao da se nalazimo u zabranjenoj zoni. Šuma je postajala sve gušća stvarajući tamu oko nas. Grane su se polako spuštale otežavajući nam kretanje. Mi nismo znali gdje smo, a ni kuda idemo, no Mrci je izgledao siguran. Zašli smo duboko u šumu. Pokušavali smo pronaći pravi put i pritom smo pronašli nekoliko jama. Naravno ne onu koju smo tražili. Sparina je vladala zrakom, sunce se sakrilo za oblake, a vode je bilo sve manje i manje, ruksaci sve teži i teži, a pravog puta nigdje. Nakon odužeg bauljanja Pajo i Pavle pronašli su nas na karti. Mrci je usmjerio kompas i poveo nas prema na karti ucrtanim izvorima. Preko sedam gora i sedam vrtača, a možda i više, prateći Mrcija, a s Čedom u srcima, suhih grla i mokra čela došli smo do pukotine. Tragovi u suhoj zemlji odavali su da se ovdje nekada nalazila voda. Panično smo pogledali Mrcija. Njegovo tužno lice pokolebalo je naša junačka srca. Vremena za očaj nije bilo. Zlokobna noć se bližila. Razštrkavši se po šumi i potrazi za vodom pronašli smo nešto slično. Bila je to lokva začinjena zmiijama i gmazovima. No, što je, tu je. U prirodi ne smijemo biti previše izbirljivi. Napunili smo zalihe i krenuli u potragu za jamom koja je bila cilj našeg putovanja. Prema Mrcininoj procjeni jama je bila svega dva sata laganog hoda udaljena od željezničke stanice. Hodali smo 13 sati! Kada smo je napokon našli naše ambicije su se naglo smanjile, a povećao se interes za krutinama. Tada je Mrci izvadio rođendansko vino i kolače. Tada smo jeli. Onda smo još malo jeli... Uskoro je Pajo zbog svoje izvrsne probave odlučio pustiti goluba i u potrazi za pravim mjestom pronašao još jednu jamu. Alfica, Sunka i Mrci čvrsto su odlučili istražiti pronađene jame. Izmjerivši ih i nacrtavši Mrci je zaključio da nijedna jama nije ona za kojom smo tragali cijeli dan i noć. No jama je ipak jama. Jame su male, kratke, ali slatke. Ime su dobile u spomen traženoj jami: Jama pod Kozarica vrhom 2 i 3. Iscrpljeni i umorni zadnjim snagama podigli smo lijepi bivak zahvaljujući Mrcinim stručnim savjetima, te krenuli spavati. Spavanje su nam ometali dosadni komarci dovodivši nas do ruba živčanog sloma. Njihovo neprestano zujanje i ubadanje brujalo je u našim ušima i na našim tjelesima. To međutim nije

ometalo Alficu i Sunku u mirnom spavanju. Iznervirani Pavle i Mrci u pet sati ujutro odlučili su poduzeti ozbiljne korake. Spasiti Mrcinin ugled i pronaći pravu jamu i normalnu vodu. Sigurno ste posumnjali u njihov uspjeh, ali krivo. Oni su stvarno pronašli Jamu pod Kozarica vrhom 1 i čistu pitku vodu. Doručak je bio jako užurban jer su se svi komarci svijeta okomili na nas petero. Skupili smo stvari uputivši se prema jami koja je bila naš uzvišeni cilj. Dok su Alfica, Pavle i Mrci proklesavali jamu ne bi li je malo produbili, Pajo i Sunka očajnički su se pržili na suncu bježeći od komaraca. Jama je istražena. Cilj je postignut. U to ime otvorili smo kutiju keksa koju smo čuvali specijalno za tu priliku. No, na žalost, kekse je već izjedala skupina od tisuću bijelih crva. Sjetili smo se poslovice "ko prvi njegova djevojka" i ostavili crve da uživaju u našim finim keksićima.

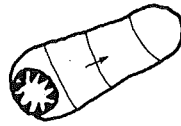
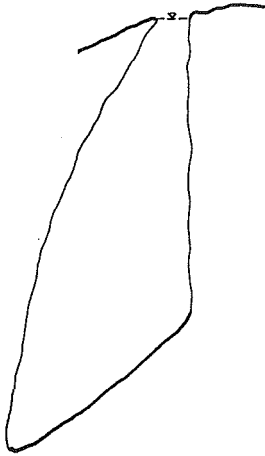
Više mrtvi nego živi, krećući se po Mrcininom azimutu, stigli smo na Vitrunjčicu. Tu smo ohladili svoja vruća tjelesa i krenuli prema Ogulinskom Hreljinu. Na vlak smo naravno stigli u zadnjoj sekundi i ukrcali se uvjereni da ništa ne može više krenuti naopako. No prevarili smo se. Tek nas je tu u vlaku dočekao pravi pakao u doslovnom smislu te riječi. Naime usred ljeta bilo je uključeno grijanje tako da je temperatura dosegala one u sauni. Prijetio nam je toplotni udar, ali pomoći nije bilo. U Zagreb smo došli potpuno ošamućeni.

Zahvaljujemo se našem dragom prijatelju, idolu, speleologu i geologu Damiru Lackoviću-Mrciju na ovom napornom, ali nama najdražem i nezaboravnom izletu (nadamo se i neponovljivom). MRCI MI TE VOLIMO i ne ljuti se na nas.

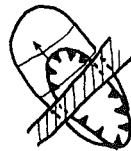
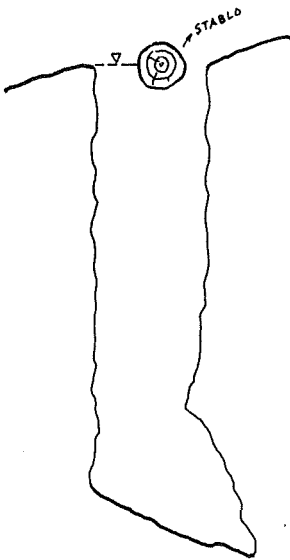
ABSTRACT. The story of exploring three caves in Ogulin area (Jama pod Kozarica vrhom 1,2,3) with all the paraphernalia of cavers trips (searching for entrances, searching for water in hopeless karst, hot sun, mosquitoes, searching for the way back, hot train) is in fact the birthday gift to our friend Damir Lacković - Mrci.

JAME 1 i 2 POD KOZARICA VRHOM

mjerili: D. Lacković i S. Hrašćanec
top. snimila: T. Bizjak
istražio: SOV
3.7.1993.

SPELEOLOŠKA EKSPEDICIJA LUKINA JAMA 1994.

Vladimir Božić

Komisija za speleologiju Hrvatskog planinarskog saveza bila je u 1994. godini organizator velikih speleoloških istraživanja na području sjevernog Velebita pod nazivom Speleološka ekspedicija "Lukina jama 94". U periodu od 30. srpnja do 13. kolovoza organiziran je speleološki logor u Lomskoj dolubi podno Hajdučkih kukova. Vođa istraživanja bio je Branko Jalžić, član SO-a HPD "Željezničar" iz Zagreba. Kroz logor je prošlo ukupno 136 ljudi iz Hrvatske i Slovačke.

Najvažniji rezultat ovogodišnje ekspedicije bio je povećanje dubine jame s -1355 m, koliko je iznosila dubina u 1993. godini, na -1392 m. Slovački su speleolozi u prethodnici ekspedicije istražili jamu Trojama ili Manual II otkrivenu prošle godine, udaljenu stotinjak metara od Lukine jame, ali na tridesetak metara većoj nadmorskoj visini, koja se na dubini od oko 600 m spojila s Lukinom jamom. Tako je nastao jamski sustav Lukina jama - Trojama. U Lukinoj jami hrvatski su ronionci u sifonskim jezerima na dnu preronili šestdesetak metara potopljenih kanala i pri tom zaronili 6 metara duboko. Kanali se nastavljaju u dužinu i za daljnje ronjenje potrebna je druga, mnogo kvalitetnija oprema. U Lukinoj jami istražen je i "Vjetroviti kanal" koji se od glavne vertikale odvaja na dubini od -1100 m, a ide do dubine od -1300 m. Također je istraženo i nekoliko manjih odvojaka na dnu jame. Ovime je jamski sustav Lukina jama - Trojama postao dubok 1392 m, što ga svrstava na osmo mjesto u ljestvici najdubljih jama na svijetu.

Glavna senzacija ovog istraživanja bilo je otkriće najvjerojatnije endemične životinje pronađene u plitkom potoku koji utječe u jezero na dnu jame. Duga je 3-4 cm po obliku slična pijavici i potpuno bijela.

U jami je obavljeno detaljno uzorkovanje stijena radi izrade točnog geološkog profila, zatim uzorkovanje tla, mjerenje temperature vode i zraka.

Osim Lukine jame i Trojame istraženo je još dvadesetak jama manjih dubina. Sav teren oko Lukine jame premjeren je teodolitom radi izrade speleološke karte terena.

Ekspediciju je financijski i materijalno pomoglo tridesetak sponzora iz mnogih gradova Hrvatske.

O cijelom tijeku ekspedicije i njenim rezultatima čitajte u slijedećem broju Velebitena.

ABSTRACT. Speleo-expedition "Lukina jama 94", organized by Commission for speleology of HPS (Croatian Mountaineering Association) from 30.07. to 13.08.94., continued intensive explorations in region of Hajdučki kukovi, mainly in Lukina jama cave. The base camp hosted 136 cavers from Croatia and Slovakia. Slovaks managed to connect the cave Trojama (Manual II) (with 30m higher entrance) with Lukina jama at the depth of 600m. Croatian cave divers managed to dive the 60m long terminal sump in Lukina jama adding 6m to the overall depth of the cave which is now -1392m and is placed as the 8th cave among the world's

deepest caves. The sump is followed immediately by the second one but further diving requires more expensive equipment (dry suits, polar regulators, more air). A promising lead at -1100m was followed down the windy pit which disappointingly stopped at -1300m. At the same time, in the cave were carried geological sampling of the rock strata, soil sampling, temperature measurements. During the expedition some twenty new caves were explored in the area. More about the expedition in the next issue of *velebiten*.

Sunka u akciji

foto: D. Troha

